

ETT HÄNDELSERIKT KVARTAL FÖR LFV

Vi lägger ett händelserikt kvartal bakom oss. LFV har klarat sommarens stora trafikvolym, alliansen COOPANS har fått en ny medlem, vi har framgångsrikt rekryterat nya flygledarelever och haft taklagsfest för vår nya kontrollcentral för flygtrafikledning på distans.

LFVs ekonomi och rekrytering

Mot slutet av det tredje kvartalet 2018 ser vi för första gången på länge en avmattning i ökningstakten i flygtrafiken. Antalet luftrumrörelser har visserligen ökat med 3 procent men det är den överflygande trafiken som ökar. Inrikesflyget minskar med drygt 8 procent.

LFVs omsättning under perioden uppgår till 2,3 miljarder kronor (2,1) och periodens resultat efter finansiella poster är 85 miljoner kronor (-5). Avgiftssystemets konstruktion för en route-avgifter är så utformat att det högre antalet rörelser endast får ett begränsat genomslag på luftfartsintäkterna. Det innebär att det är svårt att planera resurser över tid och särskilt gäller det sommarmånaderna då trafikvolymen är som störst.

LFV står inför ett stort behov av rekryteringar på grund av kommande generationsskifte bland flygledare. Vi har också behov av att rekrytera ingenjörer, tekniker och andra specialister. I augusti började nya elever på flygledarutbildningen och vi fortsätter med rekryteringen. Intresset för flygledaryrket är stort vilket är glädjande.

40 år med integrerad flygtrafiktjänst

Flygdagen 2018 i Uppsala i augusti lockade cirka 150 000 besökare. Vi visade upp vår verksamhet och på möjligheterna med flygledar- och reservofficersyrkena. I år firar vi

också 40 år med integrerad civil/militär flygtrafiktjänst. Genom ett integrerat luftrum kan luftrummet nyttjas mer hållbart. Vi är stolta över denna samverkan som röner stort intresse internationellt. Nyligen deltog LFV i ett besök i Sverige av den holländska regeringen, flygvapnet och vår holländska motsvarighet. Där fick LFV tillsammans med Försvarsmakten dela med oss av våra erfarenheter.

Vi utvecklar och moderniserar

LFV har ett ansvar för luftfartens infrastruktur. Vi driver utveckling och implementering av ny teknik samtidigt som vi moderniserar befintlig teknik för flygtrafikledning. Ett exempel är att vi nu successivt byter ut radaranläggningar som faller för åldersstrecket. Landvetter och Umeå radar har bytts ut och den 26 september inleddes utbytet av Visby radar.

Den 28 september var det taklagsfest för LFVs nya central för flygtrafikledning på distans. På plats var vår kund Swedavia, medarbetare, byggare och leverantörer. Ett hus är ett hus men det är också en viktig symbol för det pågående tekniksiftet med digitalisering av flygtrafikledning. Från kontrollcentralen kommer Swedavia flygplatser i Kiruna, Umeå, Östersund och Malmö betjänas. Vi ser fram emot att välkomna den första flygplatsen till den nya kontrollcentralen.

LFV bidrar till ett hållbart flyg

För EU är en utvecklad flygtrafiktjänst en av framgångsfaktorerna för en högre effektivitet inom transportsektorn. På många håll i Europa finns det kapacitetsproblem i luftrummet. Ett effektivt utnyttjande av luftrummet är viktigt, inte minst ur ett hållbarhetsperspektiv. Därför satsar EU 290 miljoner euro de kommande åren på en modernisering av europeisk flygtrafikledning. Här kan LFV som ledande och deltagande i flera projekt vara med och bidra till ett hållbart och effektivt flyg.

Den 1 oktober tog jag över ordförandeskapet i alliansen COOPANS efter Thomas Hoffman från Austro Control. COOPANS har också välkomnat NAV Portugal som sjätte medlem och jag ser fram emot att tillsammans med mina kollegor fortsätta att driva frågor som utvecklar flygtrafiktjänsten i Europa.

Ann Persson Grivas
Generaldirektör

FINANSIELL SUMMERING PER Q3 2018

Periodens resultat

Resultatet efter finansiella poster uppgår per 30 september 2018 till en vinst om 85 mkr. Ackumulerat är resultatet 49 mkr bättre än budget och 91 mkr bättre än samma period föregående år. Rörelseintäkterna är sammantaget högre än föregående år men i paritet med budget. Rörelsekostnaderna är högre jämfört med 2017 men lägre än budget.

Flygtrafiken

Trafikvolymerna i det svenska luftrummet har ökat under de nio första månaderna 2018. En avmattning börjar dock ses. Överflygande trafiken står för hela ökningen under tredje kvartalet då både inrikes och utrikestrafiken har backat. Hittills har luftrumsrörelserna ökat med 3,0 procent jämfört samma period 2017. Överflygningarna står för den största ökningen, +10,0 procent. Även utrikestrafiken har ökat något, +1,1 procent, medan inrikestrafiken minskat, -8,2 procent. En faktor som särskilt påverkat utvecklingen av inrikes-trafiken är flygbolaget Nextjets konkurs i maj 2018.

LFVs fakturering till flygbolagen baseras på service units. Antalet service units ökade med 5,5 procent under årets första nio månader. Utfallet den senaste rullande 12-månadersperioden ligger på +5,4 procent. Jämfört med årets budget innebär det en ökning med 4,1 procent och jämfört med gällande prestationsplan en ökning med 12,6 procent. I gällande regelverk finns en inbyggd trafikriskdelningsmekanism. Den innebär att LFV får behålla de ökade intäkterna fullt ut för trafik upp till +2,0 procent jämfört med prestationsplanen. För trafikökningar mellan 2 och 10 procent får LFV behålla 30 procent. Resten ska betalas tillbaka till flygbolagen genom sänkta undervägsavgifter. För ökningsar över 10 procent får LFV inte behålla några ökade intäkter. Under andra kvartalet i år nådde ökningen över 10 procent.

Rörelseintäkter

Rörelseintäkterna uppgår till 2 293 mkr (2 133). Ökad trafikvolym, större uppbokning av okontrollerbara kostnader och intäktskorrigeringar avseende 2017 om 7 mkr är de främsta förklaringarna till att luftfartsintäkterna är högre jämfört med föregående år. En del av ökningen förklaras även av att föregående års intäkter påverkades negativt av en inflationskorrigering avseende 2016 med -9 mkr. Den inbyggda riskdelningen i avgiftskonstruktionen för undervägsavgifter har inneburit att ökningen i service units 2018 endast medfört en obetydlig effekt på luftfartsintäkterna jämfört med budget. Den fastställda undervägs- respektive terminalavgiften har sänkts med 3,9 respektive 4,3 procent för 2018 jämfört med 2017.

Ersättning för lokal flygtrafik tjänst på statliga, militära samt kommunala och privata flygplatser är 3 mkr under budget och 17 mkr högre jämfört med föregående år. Försvarsmakten står för merparten av ökningen jämfört 2017. I kommersiella intäkter ingår ersättning från intressebolaget NUAC med 542 (537) mkr. Motsvarande belopp återfinns som en kostnad under "Diverse externa kostnader", eftersom LFV

köper flygtrafikledning av NUAC och samtidigt får ersättning för personal och utförda tjänster.

Intäkter från övrig kommersiell verksamhet, vilket avser internationell exportverksamhet samt inhemska teknik och flygplatsuppdrag ligger efter plan. I Övriga rörelseintäkter ingår även anslag och bidragsintäkter. LFVs arbete inom forskning och innovation (Fol) finansieras till största delen via bidrag främst från EU och Trafikverket. Dessa intäkter är 26 mkr lägre än budget, men 6 mkr högre än 2017.

Rörelsekostnader

Rörelsekostnaderna uppgår till 2 185 mkr (2 120). En stor del av ökningen jämfört med föregående år hänförs till högre personalkostnader. Dessa har totalt ökat med 60 mkr jämfört med samma period 2017, varav pensionskostnader och övriga sociala avgifter ökat 41 mkr. Även utfallet för perioden är något över budget. Utfallet för diverse externa kostnader ligger något högre än föregående år, medan avskrivningarna är lägre. Dessa poster är sammantaget 39 mkr lägre än budget, vilket främst förklaras av lägre kostnader för service och underhåll samt konsulter och andra externa tjänster på grund av att förskjutning i tid av aktiviteter och projekt har skett jämfört med plan. Ytterligare satsningar under 2018 på flygledarutbildning har inneburit högre utbildningskostnader jämfört budget, och det är också en av de främsta förklaringarna till ökningen jämfört med föregående år.

Finansiella poster

Summan av ränteintäkter och räntekostnader uppgår till -27 mkr (-15). Högre räntekostnader beror i sin helhet på ökade finansiella kostnader hänförliga till indexering och ränta på pensionskulden. Statens Tjänstepensionsverk (SPV) som inför varje årsskifte fastställer de grunder som ska tillämpas vid beräkning av pensionskuldens storlek kommande år har meddelat att en sänkning med 0,1 procentenheter är att vänta. LFVs redovisningsprinciper är att tillämpa innevarande års beräkningsgrunder under löpande år och kommande års grunder i årsbokslutet. En sänkning med 0,1 procentenheter innebär en kostnadsökning för LFV på totalt omkring 145 mkr, varav cirka 82 procent finansieras via avgiftssystemet medan resterande del påverkar resultatet. Dessa effekter har inkluderats i resultatprognosen helåret 2018.

Räntabilitet och soliditet

Räntabiliteten på eget kapital efter skatt, mätt som 12-månaderstal, är 1 procent (neg.). Soliditeten uppgick vid periodens slut till 10 procent (11). Den låga soliditeten beror huvudsakligen på en hög pensionsskuld.

Investeringar

Investeringsutfallet uppgår totalt till 218 mkr (131) varav 27 (20) mkr avser aktiverad egen tid. Utfallet för årets tre första kvartal är betydligt högre än föregående år. Detta förklaras av en ökad investeringstakt såväl för nyinvesteringar som vidmakthållande och uppgraderingar.

RESULTATRÄKNING, mkr	KONCERNEN				AFFÄRSVERKET	
	2018 jan-sept	2017 jan-sept	2018 Prognos jan-dec	2017 Utfall jan-dec	2018 jan-sept	2017 jan-sept
Rörelsens intäkter						
Luftfartsintäkter	1 572	1 449	2 199	2 301	1 572	1 449
Kommersiella intäkter	625	608	816	842	617	613
Aktiverat arbete för egen räkning	27	20	39	31	27	20
Övriga rörelseintäkter	70	55	84	79	70	55
Summa rörelsens intäkter	2 293	2 133	3 138	3 253	2 285	2 138
Rörelsens kostnader						
Personalkostnader	-1 186	-1 126	-1 640	-1 636	-1 186	-1 124
Diverse externa kostnader	-884	-867	-1 187	-1 207	-890	-847
Avskrivningar	-115	-127	-154	-164	-115	-127
Summa rörelsens kostnader	-2 185	-2 120	-2 982	-3 008	-2 191	-2 098
Resultat från andelar i koncern- och intresseföretag	4	-3	0	-4	-	-
Rörelseresultat	112	10	156	241	94	40
Resultat från finansiella investeringar						
Ränteintäkter	1	3	1	4	1	3
Räntekostnader och liknande resultatposter	-27	-18	-152	-323	-27	-18
Resultat efter finansiella poster	85	-5	6	-78	68	25
Skatt/skattmotsvarighet på periodens resultat	-18	-2	-1	17	-15	-6
Periodens resultat	68	-7	6	-61	53	20

BALANSRÄKNING, mkr	KONCERNEN		AFFÄRSVERKET	
	2018 30 sept	2017 30 sept	2018 30 sept	2017 30 sept
Tillgångar				
Anläggningstillgångar	2 568	2 045	2 591	2 083
Omsättningstillgångar	6 195	5 812	6 121	5 753
Summa tillgångar	8 763	7 857	8 712	7 836
Skulder och Eget kapital				
Eget kapital	858	844	817	821
Avsättningar	6 865	6 096	6 865	6 095
Långfristiga skulder	410	380	410	380
Kortfristiga skulder	630	537	621	539
Summa eget kapital och skulder	8 763	7 857	8 712	7 836

FINANSIERINGSANALYSER, mkr	KONCERNEN		AFFÄRSVERKET	
	2018 jan-sept	2017 jan-sept	2018 jan-sept	2017 jan-sept
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital	487	357	469	388
Förändringar i rörelsekapital	-105	-83	-104	-115
Investeringsverksamheten	-222	-129	-218	-131
Finansieringsverksamheten	18	98	18	98
Förändring av likvida medel	178	243	165	240
Likvida medel vid årets början	5 322	4 890	5 263	4 843
Likvida medel vid periodens slut	5 500	5 133	5 428	5 083

VERKSAMHETSRAPPORTERING

Flygtrafikledning

Antalet luftrumrörelser i svenskt luftrum uppgick under tredje kvartalet 2018 till drygt 209 000. Vi har sett en ökning i rörelser under året fram till och med augusti. I september minskade trafiken något för första gången i år. Antalet rörelser för perioden uppgår till drygt 592 000.

Den operativa flygtrafikledningstjänsten i LFVs kontrollcentraler samt vid flygplatserna har hanterat trafikökningen väl och klarat att leverera flygtrafiktjänst med endast en mindre mängd förseningar. Den höga trafikvolymen innebär utmaningar, särskilt ansträngt blir resurssläget under semesterperioden på sommaren. LFV har arbetat hårt för att klara trafikökningarna, vilket gett resultat. LFV har levererat enligt de prestationsmål som satts för verksamheterna genom avtal med flygplatser och för en route på EU-nivå.

En teknisk störning drabbade kontrollcentralen i Stockholm några timmar den 19 maj vilket resulterade i förseningar för cirka 250 flyningar. Tekniska störningar vid Luleå och Örnsköldsviks flygplatser i andra kvartalet resulterade i att ett fåtal flygningar berördes. I övrigt har störningar som lett till förseningar varit marginella och i huvudsak berott på åska och banarbeten på Arlanda eller andra faktorer utanför LFVs kontroll. Sammantaget så har LFV nått upp till satta mål.

Flygsäkerhet

LFV uppfyller uppsatta flygsäkerhetsmål och rapporteringsviljan är fortsatt mycket god. Vi har med god marginal klarat målen för LFVs flygsäkerhetsindex. LFVs flygsäkerhet är hög tack vare det fokuserade arbete som görs, både i det dagliga men också i det mer långsiktiga strategiska arbetet. Vi arbetar proaktivt med risker bland annat i nära samarbete med våra största kunder. Under perioden har samarbetet förstärkts ytterligare med Försvarsmakten och Swedavia. Planeringen av verksamheten inför övningar har också fungerat mycket bra.

LFV har bedrivit ett arbete med att minska ledtiderna vid uppföljningen av driftavvikelser. LFVs ambitiöst satta mål nåddes under tredje kvartalet och innebär en förbättring att under de senaste tre åren gå från cirka 600 till 20 stycken rapporter per månad som inte handläggs på tid.

Medarbetare

LFV har genomfört den årliga medarbetarundersökningen där svarsfrekvensen var 88 procent. LFV fortsätter att stärka sitt ledarskap och det är fler som i år kan rekommendera LFV som arbetsgivare. Engagemangsnivån varierar fortsatt

mellan LFVs olika enheter, vilket vi analyserar orsakerna till och arbetar vidare med.

En ny flygledarkurs med tolv elever startade i september på flygledarskolan Entry Point North och nu testar vi fler kandidater till kommande flygledarutbildning. Det finns rekryteringsbehov även inom andra yrkesgrupper inom LFV och arbete sker nu med arbetsgivarvarumärket.

Årets löneredovisningsförhandlingar pågår och förutom förhandlingar om tarifflöner, individuella löner och lönetillägg diskuteras lösningar avseende arbetstid och semester.

Miljö och hållbarhet

Stockholm Arlanda Airports miljötilstånd innebär att flygplan så långt som möjligt ska undvika överflygning av Upplands Väsby tätort. Tillsammans med Swedavia har LFV utvecklat tre nya inflygningsprocedurer. Dessa driftsattes i juni och är baserade på en teknik som gör det möjligt att undvika tätorten. Hittills i år har cirka 600 sådana inflygningar genomförts, vilket är en kraftig ökning jämfört tidigare år. De nya procedurerna har mottagits väl av såväl flygbolag som operativa flygledare och det finns all anledning att jobba vidare med utveckling av ytterligare miljöbesparande inflygningsprocedurer.

LFVs STYRELSE

Vi intygar att delårsrapporten ger en rättvisande bild av verksamhetens kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Norrköping den 15 november 2018

Jan Olson, ordförande	Ann-Christine Hvittfeldt
Ann Persson Grivas, GD	Eva André
Marie Hafström	Per Nilsson
Mats Helgesson	Peter Lennartsson
Johan Davidson	Ann-Marie Bredberg

LFV-KONCERNEN

Består av affärsverket, det helägda holdingbolaget LFV Holding AB, det av holdingbolaget helägda dotterbolagen LFV Aviation Consulting AB och LFV Norway AS samt intresseföretagen NUAC HB till 50 %, Saab Digital Air Traffic Solutions AB till 41 % och Entry Point North AB till 33 %.

LFV Hospitalsgatan 30, 601 79 Norrköping | Tel 011-19 20 00 | www.lfv.se | lfv@lfv.se | org.nr: 202100-0795